



OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Varhaiskasvatus ja koulutus - tilannekuva - erityisesti ruotsinkielisen koulutuksen näkökulmasta

Kurt Torsell
4.5. 2023



Iso kuva - haasteet ja ja erityistarpeet – på svenska

Hyvinvointi, jaksaminen ja tulevaisuudenusko
Opiskeluhoito ja hyvinvointi: saatavuus,
yhteistyö, rajapinnat - Kunnat/Hyvinvointialueet
Kuntien uusi rooli ja tulevaisuus & talous ja
organisointi
Koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus
(erit 2. aste)

Henkilöstön saatavuus (erityisesti VAKA, myös
LU-MA, finska sekä erit.opet)

Vähemmistö vähemmistössä- (erityistarve
ryhmät, eri selvitykset (Nepsy, luki jne)

Tiedolla johtaminen (tilastot, selvitykset
tutkimus, faktaaineistot)

Oppimateriaalit ja digialustat/-järjestelmät

Toisen asteen tulevaisuus

Väestökehitys (ikäluokat – 15 000
tulevaisuudessa,
(på svenska inte lika häftigt)

Integraatio ja maahanmuutto-integration på
svenska

Henkilöstö- ja täydennyskoulutus

Iso kuva - haasteet ja mahdollisuudet-på svenska

- Perusopetus heikompi, lukio parempi, ammatillinen työllistyminen parempi

Omat oppiaineet:

- Modersmålet svenska-luku- ja kirjoitustaidon lasku, erit. pojat
- Andra inhemska språket finska-tuloksetn lasku, aineen kiinnostus ja osaaminen vaihtelee alueittain

Tämän lisäksi kaikki muut tarpeet ja haasteet jotka ovat opetuskielestä riippumattomia

Ruotsinkielinen koulutus Suomessa: erityispiirteet, haasteet, kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset

Seuraavat näkökulmat on erityisesti huomioitava:

- 1. ruotsinkielisen koulutuksen laatuun liittyvät kysymykset***
- 2. tutkimusaineistojen ja tiedon puute ruotsinkielisestä koulutuksesta.***
- 3. ruotsinkielistä koulutusväylää tulee tarkastella omana kokonaisuutenaan, jolla on omat erityispiirteensä ja jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa.***

Vahva hallinnollinen ja kulttuurinen perusta on ruotsinkielisen koulutuksen kivijalka. Tämä perusta on tärkeää turvata, kun Suomessa tehdään erilaisia uudistuksia.

Opetuskieli ruotsi on kaiken oppimisen lähtökohta. Opetuskieltä ja sen käyttöä tulee tukea jatkuvasti, koska toimintaympäristö on pääosin suomenkielinen.

Esitetään, että ruotsinkieliseen koulutukseen liittyvää tiedonkeruuta ja analysointia tehostetaan ja koordinoidaan kansallisesti. Lisäksi ruotsinkielistä koulutusta koskevaa ja sen kehittämiseksi tehtävää tutkimusta tulee tukea ja vahvistaa kaikilla koulutusasteilla. Keskeinen periaate on, että ruotsinkielistä koulutusta kehitetään maassamme nykypäivän ja tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti yhtä aikaa suomenkielisen koulutuksen kanssa. [\(OKM 2021/G. Oker-Blom\)](#)

Varhaiskasvatus ja esiopetus

- **Riittävä korkeakoulutuksen saanut henkilöstö** on ratkaiseva tekijä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiseksi sekä lasten oppimisvalmiuksiin liittyvien erojen tasaamiseksi.
 - Varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuudessa on huomioitava edelleen alueellinen kehitys, ja ennakoitava varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien tarve pitkäjänteisellä rahoituksella. Henkilöstön hyvinvointiin ja osaamisen vahvistamiseen tulee kiinnittää huomiota.
- **Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua seurataan laajalla monitieteisellä tutkimuksella ja siihen perustuen voidaan arvioida kaksivuotisen esiopetuksen vakiinnuttaminen.** Pedagogisia tuloksia voidaan jo nyt hyödyntää.
- Kaksivuotisen esiopetuksen laajamittainen toteutus **vaatii riittävästi kelpoisia opettajia.** Tämänhetkisessä haastavassa tilanteessa, jossa kelpoisia opettajia ei ole riittävästi, tarvitaan suunnitelmallisia toimia, miten asia korjataan. Myös siirtymäkäytännöt ennen ja jälkeen esiopetusvuosien sekä esiopetuksen aikana ovat keskeisiä kehittämisen kohteita.

Perusopetus

Ikäluokkien pieneneminen ja kelpoiset opettajat

- Väestönmuutos, ikäluokkien pieneneminen, koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden heikkeneminen, **kelpoisten opettajien**, erityisopettajien ja rehtoreiden sekä varhaiskasvatuksen johtajien saatavuus ovat riskitekijöitä varhaiskasvatukselle ja koulutukselle. Koulunsa aloittavien määrä laskee lähivuosina neljänneksen nykyisestä. Harvaan asutuilla alueilla syntyy vähän lapsia ja isot kaupungit kasvavat maassamuuton ja maahanmuuton ansiosta.
- **Lapsi- ja oppilasmäärän vähentyminen** haastaa erityisesti maaseutukuntia. **Siksi on uskallettava katsoa tulevaan ja kysyä, miten järjestelmämme takaa jatkossa kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet oppimiseen asuinpaikasta riippumatta. Tämä vaatii laajaa yhteistä keskustelua koulutuksen järjestämisestä ja rahoittamisesta. Opetushallitus varmistaa koulutuksen kehittämisen ja uudistusten jalkauttamista myös niillä alueilla, joilla lasten määrä vähenee.**
 - **Yhteistyö yläkoulut ja lukio (aineenopettajat)**
 - **Kehittämistyö, uudistaminen ja mahdolliset hankkeet?**
 - **Saatavuus ja saavutettavuus**

Perusopetus

Oppimistulokset sekä osaamisen polarisoituminen

- Jos puhutaan esimerkiksi **osaamisen polarisoituminen ja oppilaiden osaamisen välisten erojen kasvusta** - tutkimusten perusteella useita eri syitä. Oppimistulosten laskemisen, joka ei ole sama asia kuin osaamiserojen kasvu, mutta liittyy vahvasti siihen, syiksi on tunnistettu muun muassa seuraavia kokonaisuuksia:
 - rahoituksen väheneminen
 - kouluverkoston supistuminen
 - huono-osaisuuden kasautuminen ja sosioekonomisen taustan vaikutuksen lisääntyminen
 - koulutususkon hiipuminen
 - lukutaidon ja lukuharrastuksen polarisoituminen
 - digimaailman imu ja kilpailevat nuorisokulttuurit sekä koulumotivaatio.

Yhtä syytä oppimistulosten laskuun ei ole, vaan kyse on systemisemmästä ilmiöstä, jonka selvittämisessä OPH on aktiivisesti mukana.

- Perusopetusikäisten oppilaiden oppimistulosten lasku ja heikentyneet asenteet oppimista kohtaan edellyttävät pikaisia toimenpiteitä. Oppilaiden sivistykselliset oikeudet eivät toteudu yhdenvertaisesti. Sosioekonomisen taustan merkitys osaamiseroissa on kasvanut, eikä perusopetus onnistu tasaamaan oppilaiden lähtökohtaisia osaamiseroja. On mietittävä uudella tavalla erilaisia joustavia ratkaisuja oppimisedellytysten lisäämiseksi. Pedagogisesti laadukas perusopetus, hyvinvointia ja osallisuutta tukeva toimintakulttuuri, riittävän pienet opetusryhmät, joustavat ratkaisut sekä oikea-aikainen oppimisen tuki luovat parhaat edellytykset yhdenvertaisten oppimisedellytysten tarjoamiselle. Ratkaisut edellyttävät lainsäädännön ja siihen kytkeytyvän normiohjauksen, kuten opetussuunnitelman perusteiden muutoksia.

Perusopetus

Maahanmuuttotaustaiset oppilaat

- **Maahanmuuttotaustaisen oppilaan opetuskielen oppimista tulee tukea** perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen sekä suomen kielen että eri oppiaineiden opetuksessa. Oppilas oppii tiedonalojen yleistä ja erityistä kieltä eri oppiaineiden tunneilla, ja tätä tulee tukea kielitietoisella opetuksella. **Erityisesti yläkouluikäisinä maahan muuttaneiden oppilaiden tukitoimia sekä opetuskielessä että tiedonalojen kielessä tulee lisätä.**
- **Kielitietoisuus ja kielitietoinen opetus** ovat tärkeitä juuri nyt, kun oppilaiden lukeminen ja siihen suhtautuminen on muutoksessa ja sujuva lukeminen haasteellista monille oppilaille. Myös digitaalisten tekstien lisääntyminen edellyttää monilukutaidon vahvistamista. Lukeminen edistää oppimista ja vahvistaa eri oppiaineiden tekstitaitojen hallintaa. Kielitietoinen opetus on tärkeää myös niiden oppilaiden kannalta, joille koulun opetuskieli ei ole heidän ensikielensä: vieraskielisten oppijoiden määrä on kasvanut, ja se on kasvussa myös alle kouluikäisissä. Siksi myös varhaiskasvatuksessa saatu tuki kielen kehityksen näkökulmasta on tärkeää.
- Opetushallitus näkee, että perusopetukseen **valmistavan opetuksen järjestämisen velvoittavuutta** tulee pohtia lainsäädännössä. Myös lasten ja oppilaiden **suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen järjestämisen edellytyksiä tulee vahvistaa**. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää opiskelevien siirtymisen arviointia suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun kehitetään.
- **Integraatiopolut molemmilla kotimaisilla kielillä kuntoon**

Perusopetus

Järjestäjien ja opettajien autonomia

- Opetuksen ja koulutuksen järjestämisen perustoimintamalli Suomessa perustuu vahvasti autonomiaan, luottamukseen ja paikallisesti kunnissa sekä kouluissa tehtäviin ratkaisuihin. Tämä malli on osoittanut toimivuutensa perusarjessa vuosi toisensa jälkeen, sillä opetuksen järjestäminen ei ole samanlaista pienessä kyläkoulussa ja monen sadan hengen isossa koulussa tai ala- ja yläkoulussa eikä oikeaa yhtä vastausta näihin asioihin ole. Jos kansallista ohjausta lisättäisiin, tulee silti huolehtia järjestäjien ja opettajien autonomiasta, joka on ollut Suomen järjestelmän vahvuus.
- **Järjestelmämme vahvuus on se, että osaaminen pääsee oikeuksiinsa oikealla tavalla, kun korkeasti koulutetuilla opettajilla on laaja itsenäisyys oppimisen ja opetuksen tavoitteiden toteuttamiseen. Rehtorikunta ja kunnan sivistystoimi taas järjestävät koulunpidon yksityiskohtineen kunkin koulun tilanteeseen parhaiten sopivalla tavalla ja heillä on paikallisten ratkaisujen tekemiseen paras osaaminen. Kansallisesti määritellään suuntaviivat sekä oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvät, lainsäädäntöön perustuvat rajat, joilla taataan yhdenvertainen mahdollisuus ja oikeus laadukkaaseen opetukseen jokaiselle.**
- Järjestelmä osoitti vahvuutensa esimerkiksi koronakriisissä, kun lähiopetuksesta siirryttiin ketterästi etäopetukseen käytännössä yhdessä yössä eikä opetus keskeytynyt missään vaiheessa. Opimme kaikki yhdessä nopeasti. Tätä arvostetaan kansainvälisesti.

Perusopetus

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

- **Oppimisen ja koulunkäynnin tuen** kokonaisuuden uudistaminen on äärimmäisen tärkeää seuraavalla hallituskaudella, sillä kyse on oppilaan perustavanlaatuisen oikeuksien toteutumisesta. Oppimisen haasteisiin tulee tarttua varhain ja jokaisen oppilaan tulee saada tarvitsemansa tuki. Opiskeleeko oppilas integroituna yleisopetuksessa, erityisluokassa tai pienryhmässä, määräytyy oppilaan tuen tarpeen mukaan. Tuen kokonaisuutta tulisi selkiyttää ja käsitteitä tarkentaa esi- ja perusopetuksen lainsäädännössä. Myös inklusion-toteutumisesta ja näihin kohdennettujen resurssien riittävyttä tulisi tarkastella muun muassa oppilaiden yhdenvertaisuuden ja opettajien jaksamisen näkökulmasta, jotta opetuksen järjestäjät pystyvät järjestämään tukea yhdenvertaisesti jokaiselle sitä tarvitsevalle oppilaalle.
- Myös opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia olisi tärkeä tarkentaa lainsäädännössä.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ei ole vielä lähdetty tekemään muutoksia, sillä niiden tekeminen kaipaisi selkiytystä osittain tulkinnanvaraiseen lainsäädäntöön.

Perusopetus

Perustaidot

- **Opetushallitus pitää tärkeänä, että perustaidot on varmistettava jokaiselle.** Näillä taidoilla ei tarkoiteta ainoastaan luku-, kirjoitus- ja matemaattisia taitoja, vaan myös eri oppiaineet tukevat erilaisin tavoin oppivien oppilaiden motivaatiota ja kyvykkyyttä sekä sosiaalisia taitoja, itsestä huolehtimista, opiskelutaitoja, luovuutta, hyvinvointiosaamista ja digitaitoja.
- **Opetushallitus näkee, että perustaitojen varhaista oppimista voidaan tukea vahvistamalla esi- ja alkuopetuksen** (1.vuosiluokka ja 2. vuosiluokka) nykyistä yhtenäisemmällä kokonaisuudella. Siirtymät voisivat tapahtua joustavasti. Esiopettajien, luokanopettajien ja erityisopettajan yhteistyössä on mahdollista suunnitella moniammatillisesti lasten tarpeista lähteviä joustavia oppimisen käytäntöjä ja kohdentaa lapsille moniammatillista tukea. Tutkimuksessa on todettu, että joustava esi- ja alkuopetus mahdollistaa oppilaan ongelmien käsittelyn ja oppimisen tukemisen yli esiopetuksen ja koulun institutionaalisten rajojen. Yhteistyössä on syntynyt uusia yhteisiä käytäntöjä, kuten yhteisopettajuutta ja säännöllisiä suunnittelutapaamisia yli institutionaalisten rajojen.
- Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön yleistymisen vuoksi on muodostunut tarve organisoida esi- ja alkuopetuksen oppilaille yhteisiä, turvallisen aamun ja iltapäivän tarjoavia ratkaisuja. Tällaiset yhteiset ratkaisut voivat samalla palvella laajemminkin koululaisten turvallisuutta ja tarjota mielekäästä vapaa-ajan toimintaa alueilla, joissa sitä on vähän. Yksin pärjääminen aamuisin ja iltapäivisin on riski pienten lasten hyvinvoinnille ja tasapainoiselle kehitymiselle. Innostava vapaa-ajan toiminta ja harrastukset lisäävät lasten hyvinvointia ja osaamista.

Lukio

- Lukion uusien opetussuunnitelmien toimeenpano on meneillään. **Uudet opetussuunnitelmat ovat käytössä kaikilla ikäluokilla ensi lukuvuonna.**
- Lukiokoulutuksen järjestämistä ja uusien opetussuunnitelmien toimeenpanoa tukemaan tuotettiin OKM:n johdolla marraskuussa 2022 valmistunut lukiokoulutuksen laatustrategia. Laatustrategian keskiössä on opiskelija ja hänen oppimisensa sekä koko lukioyhteisön hyvinvointi.
- Laatustrategia on pitkäjänteisen laadun kehittämisen työväline koulutuksen järjestäjille, lukioille ja henkilöstölle.
- Ensi vuosikymmenellä korkeakoulutettujen osuutta haluttaneen edelleen kasvattaa. Lukiokoulutuksen vetovoimaa tulisi siis vahvistaa, nykyisin noin 42 prosenttia ikäluokasta osallistuu lukiokoulutukseen.
 - saavutettavuuteen ja laatuun resurssit
 - kattavan lukioverkon ylläpitämistä, jotta nuorilla on mahdollisuus hakeutua koulutukseen lähellä kotipaikkaa.
 - Lukioverkko ja perusopetuksen aineenopetus

Ammatillinen koulutus

Keskeiset kokonaisuudet

- Sen lisäksi että koulutuksen tavoitteena on vastata työelämän osaamistarpeisiin ja kehittää työelämää, sillä on myös **yhteiskuntavastuuseen** liittyviä tavoitteita.
- Koulutuksen järjestäjät kantavat ison **vastuun oppivelvollisuuden toteutumisesta** myös niiden nuorten osalta, jotka eivät opiskele lukiokoulutuksessa.
- Koulutuksen järjestäjien tehtävänä on pitkälti **huolehtia myös aikuisista, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa.**
- **Nykyinen lainsäädäntö ja tutkintojärjestelmä mahdollistaa** jo joustavia toteutuksia, joita ei aina osata hyödyntää täysimääräisesti. **Tarpeena on lisätä ohjausosaamista ja valmiuksia hyödyntää tarjolla olevia mahdollisuuksia ja joustavuutta.**
- Mitään suurempaa koulutuspoliittista uudistusta ei tarvita. Sen sijaan tulisi turvata työrauha ottamalla voimallisemmin käyttöön järjestelmän mahdollisuudet.
 - mm. ministeriön koordinoiman TUTKE4-linjaukset joustavuudesta ja oppisopimuskoulutuksen laajenemista.

Ammatillinen koulutus

Yhteiset tutkinnon osat ovat välttämätön osa ammatillista osaamista

- Yhteiset tutkinnon osat ovat yleissivistäviä opintoja, mutta samalla niiden tuottama osaaminen on välttämätöntä ammatillisen osaamisen kehittymiselle.
 - mahdollistavat jako-opintokelpoisuuden, jonka rajaaminen on ristiriidassa sen kanssa, että korkeakouluopiskelijoiden määrää halutaan nostaa.
- Vaikka yhteiset tutkinnon osat poistettaisiin, se ei lyhentäisi koulutusta laskennallisesti vuodella edes teoriassa, vaan koulutuksen lyhentäminen edellyttäisi leikkaamista myös ammattiopinnoista. Lisäksi yhteisistä tutkinnon osista ainakin osa tulisi siirtää ammatillisiin opintoihin. Esimerkiksi lääkelaskenta tai siivouskemia ovat osaamista, jotka tulee hallita ja joita yhteiset tutkinnon osat edesauttavat.
- Yhteisiin tutkinnon osiin kuuluu työelämätaitoihin liittyvä osaaminen, jota työelämä peräänkuuluttaa: perustaitojen ja elinikäisen oppimisen valmiuksien merkitys työelämässä on vain korostunut viime vuosina. Vaikka äidinkielen opiskelu voisi joillain aloilla tuntua kaukaiselta, jokainen joutuu keskustelemaan ja viestimään työyhteisössä.
- **Moni suorittaa jo nyt ammatillisen koulutuksen kolmea vuotta lyhyemmässä ajassa**

Kaikkia koulutusmuotoja koskevia kehittämisalueita

- Kansainvälisyys
- Digitaalinen osaaminen
- Hyvinvointi
- Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen
- Nuorten mielenterveys ja hyvinvointi
- Opettajien hyvinvointi
- Rehtoreiden hyvinvointi
- Kestävä kehitys
- Työrauha
- Täydennyskoulutus

Tack/Kiitos!